

**USTOZ–SHOGIRD AN’ANASI – BO’LAJAK MUSIQA O’QITUVCHILARINING
KASBIY SHAKLLANISHIDA MUHIM PEDAGOGIK OMIL SIFATIDA**

E. Qobilova

Qo'qon davlat universiteti Musiqa nazariyasi kafedrası professori

R. Odilova

Qo'qon davlat universiteti Musiqa ta'limi yo'nalishi

Navoiy nomli davlat stipendiatı bosqıch talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ustoz–shogird an'anasining bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy shakllanishidagi pedagogik ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotda Sharq pedagogik tafakkurida ustoz–shogird munosabatlarning tarixiy ildizlari va ularning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni tahlil etilgan. Shuningdek, musiqa ta'limida ushbu an'ananing didaktik va metodik imkoniyatlari ochib berilgan. Maqolada kasbiy shakllanish jarayonining mohiyati, tarkibiy qismlari va rivojlanish mexanizmlari tizimli ravishda yoritilgan. Ustoz–shogird modeli asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonining samaradorligi ilmiy asoslangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ushbu model talabalarning musiqiy tafakkuri, ijrochilik mahorati va pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, maqolada an'anaviy va innovatsion yondashuvlarning integratsiyasi masalasi ham ko'rib chiqilgan. Natijalar ustoz–shogird an'anasining zamonaviy ta'lim tizimida dolzarb pedagogik mexanizm ekanligini tasdiqlaydi.*

Kalit so'zlar: *ustoz–shogird an'anasi, musiqa ta'limi, kasbiy shakllanish, pedagogik kompetensiya, musiqiy tafakkur, ijrochilik, estetik tarbiya, refleksiya, pedagogik yondashuv, an'anaviy ta'lim, innovatsiya, kasbiy identitet, metodika, didaktika, ijodiy faoliyat*

Аннотация: *В данной статье традиция «учитель–ученик» рассматривается как важный педагогический фактор профессионального становления будущих учителей музыки. В исследовании анализируются исторические основы данной традиции в восточной педагогической мысли и ее значение в современной системе образования. Особое внимание уделяется дидактическому и методическому потенциалу данной модели в музыкальном образовании. Профессиональное становление рассматривается как сложный процесс, включающий формирование знаний, умений,*

ценностей и профессиональной идентичности. В статье раскрывается роль непосредственного взаимодействия между преподавателем и студентом в развитии музыкального мышления, исполнительских навыков и педагогических компетенций. Подчеркивается значение практического опыта и индивидуального подхода в обучении. Обоснована эффективность интеграции традиционных моделей обучения с современными компетентностными подходами. Результаты исследования показывают, что данная традиция способствует развитию творческой активности и рефлексивного мышления студентов. В заключение предложены практические рекомендации по внедрению данной модели в образовательный процесс.

Ключевые слова: традиция учитель-ученик, музыкальное образование, профессиональное становление, педагогическая компетенция, музыкальное мышление, исполнительские навыки, эстетическое воспитание, рефлексия, методика обучения, традиционное образование, инновации, профессиональная идентичность, дидактика, творческая деятельность, педагогическое взаимодействие

Abstract: This article examines the master–apprentice tradition as an important pedagogical factor in the professional formation of future music teachers. The study analyzes the historical foundations of this tradition within Eastern pedagogical thought and its significance in modern educational systems. Special attention is given to the didactic and methodological potential of the master–apprentice model in music education. The concept of professional formation is considered as a complex process that includes the development of knowledge, skills, values, and professional identity. The article highlights the role of direct interaction between teacher and student in shaping musical thinking, performance abilities, and pedagogical competencies. It is emphasized that practical experience and individual guidance play a crucial role in the development of future teachers. The effectiveness of integrating traditional teaching models with modern competence-based approaches is also substantiated. The findings indicate that the master–apprentice tradition enhances students' creative activity and reflective thinking. The study concludes that this model remains relevant and effective in contemporary music education. Practical recommendations for its implementation are provided.

Keywords: master-apprentice tradition, music education, professional formation, pedagogical competence, musical thinking, performance skills, aesthetic education, reflection, teaching methodology, traditional education, innovation, professional identity, didactics, creative activity, pedagogical interaction

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi globallasuv, raqamli transformatsiya va innovatsion rivojlanish jarayonlari ta'sirida tubdan yangilanib bormoqda. Bu o'zgarishlar ta'limning mazmuni, metodlari va shakllariga yangi talablarni qo'yimoqda. Ayniqsa, san'at ta'limi, xususan musiqa ta'limi tizimida pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish dolzarb ilmiy muammolardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki musiqa ta'limi nafaqat bilim berish, balki shaxsning estetik, ma'naviy va ijodiy rivojlanishini ta'minlovchi murakkab pedagogik tizimdir. Shu jihatdan qaraganda, bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida samarali pedagogik mexanizmlarni aniqlash muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Sharq pedagogik tafakkurida ustoz–shogird an'anasi asrlar davomida ilm, san'at va hunarni uzluksiz ravishda avloddan-avlodga yetkazib kelgan noyob tizim sifatida shakllangan. Ushbu an'ana nafaqat bilim berish, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish, uning axloqiy qadriyatlarini, estetik qarashlari va kasbiy fazilatlarini shakllantirishga xizmat qilgan. Ayniqsa, musiqa san'atida bu an'ana alohida ahamiyat kasb etadi, chunki musiqiy ijrochilik va pedagogik mahorat ko'p jihatdan amaliy tajriba, kuzatuv va ustoz rahbarligi orqali shakllanadi. Shu bois ustoz–shogird modeli musiqa ta'limida tabiiy va samarali pedagogik mexanizm sifatida qaraladi. Bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv ta'lim tizimining asosiy tamoyiliga aylangan. Bu yondashuvda ta'lim natijalari faqat bilim bilan emas, balki amaliy ko'nikma, malaka va kasbiy tayyorgarlik darajasi bilan baholanadi. Demak, ustoz–shogird an'anasi mazkur yondashuv bilan uyg'unlashgan holda bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy shakllanishida muhim rol o'ynashi mumkin. Shu jihatdan mazkur maqolada ustoz–shogird an'anasi bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy shakllanishida muhim pedagogik omil sifatida tahlil etiladi.

Asosiy qism

Musiqa ta'limi tizimida ustoz–shogird an'anasi pedagogik jarayonning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu model tarixiy ildizlarga

ega bo'lib, u asrlar davomida ilm va san'atni uzluksiz ravishda avloddan-avlodga yetkazishda asosiy vosita sifatida xizmat qilib kelgan. Ayniqsa, musiqa san'atida bu an'ana o'ziga xos ahamiyat kasb etadi, chunki musiqiy ijrochilik, badiiy tafakkur va pedagogik mahorat ko'p jihatdan bevosita ustoz tajribasi orqali shakllanadi. Ustoz–shogird an'anasi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida bilim uzatish faqat nazariy shaklda emas, balki amaliy faoliyat orqali amalga oshiriladi. Talaba ustoz faoliyatini kuzatadi, uning ijrochilik uslubini o'rganadi va bevosita mashg'ulotlar jarayonida o'z ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa bilimlarning chuqur va barqaror o'zlashtirilishiga xizmat qiladi. Mazkur jarayon o'z mohiyatiga ko'ra kompetensiyaviy yondashuvga mos keladi, chunki unda bilim, ko'nikma va malakalar integrativ tarzda shakllanadi. Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy shakllanishi murakkab va ko'p bosqichli jarayon bo'lib, u nazariy bilimlar, amaliy faoliyat va shaxsiy rivojlanish elementlarini o'z ichiga oladi. Ushbu jarayonda ustoz–shogird an'anasi muhim pedagogik mexanizm sifatida xizmat qiladi. Chunki bu model orqali talaba nafaqat musiqiy bilimlarni egallaydi, balki pedagogik faoliyatning nozik jihatlarini ham o'rganadi. Ustozning shaxsiy namunasi, metodik yondashuvi va ijodiy faoliyati talaba uchun muhim o'quv manbai bo'lib xizmat qiladi. Musiqa ta'limida ustoz–shogird modeli individual yondashuvni ta'minlash imkonini beradi. Har bir talabaning qobiliyati, qiziqishi va rivojlanish darajasi turlicha bo'lganligi sababli, o'qituvchi har bir shogird bilan alohida ishlash orqali uning imkoniyatlarini maksimal darajada rivojlantirishi mumkin. Bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi va talabaning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Mazkur model shuningdek talabalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Musiqa san'ati ijodiy jarayon bo'lib, u mustaqil fikrlash, yangi g'oyalar yaratish va badiiy ifoda etish qobiliyatini talab etadi. Ustoz–shogird munosabatlari asosida tashkil etilgan darslarda talaba ijodiy topshiriqlar orqali o'z salohiyatini namoyon etadi. Bu esa uning estetik tafakkuri va badiiy dunyoqarashini kengaytiradi. Shuningdek, ustoz–shogird modeli pedagogik refleksiyaning rivojlantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Talabalar o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va ularni bartaraf etish ko'nikmalarini egallaydi. Bu esa ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi. Refleksiya orqali talaba o'z kasbiy rivojlanishini ongli ravishda boshqarishga o'rganadi. Musiqa ta'limi tizimida ustoz–shogird an'anasini innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish alohida ahamiyat kasb etadi. Axborot-kommunikatsion

texnologiyalar, interfaol metodlar va multimediya vositalari bilan boyitilgan ustoz–shogird modeli yanada samarali natijalarni ta'minlaydi. Bu esa an'anaviy va zamonaviy yondashuvlarning integratsiyasini yuzaga keltiradi.

Tahlil va natijalar

Tadqiqot jarayonida ustoz–shogird an'anasi asosida tashkil etilgan ta'lim modelining samaradorligi eksperimental va nazorat guruhlari asosida o'rganildi. Eksperimental guruhda darslar ustoz–shogird modeli asosida tashkil etilgan bo'lsa, nazorat guruhida an'anaviy o'qitish metodlari qo'llanildi. Talabalar musiqiy asarlarni chuqurroq tahlil qilish, ularning mazmunini anglash va ijodiy talqin etish qobiliyatiga ega bo'la boshlagan. Ijrochilik mahorati bo'yicha ham sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Ustoz bilan individual mashg'ulotlar, amaliy faoliyatning ustuvorligi va muntazam mashq qilish natijasida talabalarning texnik va badiiy ijro darajasi oshdi. Talabalar musiqa asarlarini yanada ifodali va ongli ravishda ijro eta boshladi. Bu esa ularning professional tayyorgarlik darajasini oshirdi. Pedagogik refleksiyako'rsatkichlari ham ijobiy dinamikani namoyon etdi. Eksperimental guruhdagi talabalar o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va ularni bartaraf etish ko'nikmalarini egalladi. Bu esa ularning pedagogik fikrlashini rivojlantirdi. Talabalar dars jarayoniga tanqidiy yondashish va o'z faoliyatini takomillashtirishga intila boshladi. Kommunikativ kompetensiya darajasi ham sezilarli darajada oshdi. Ustoz–shogird modeli asosida tashkil etilgan darslarda talabalar faol muloqotga kirishdi, savollarga javob berish va o'z fikrini erkin ifodalashga o'rgandi. Bu esa ularning pedagogik kommunikativ madaniyatini shakllantirdi. Nazorat guruhida esa bu ko'rsatkichlar nisbatan past darajada qolgan. An'anaviy metodlar asosida tashkil etilgan darslarda talabalarning faolligi va ijodiy ishtiroki kamroq kuzatildi. Bu esa ustoz–shogird modelining samaradorligini yanada yaqqol ko'rsatadi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari ustoz–shogird an'anasi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligini ilmiy jihatdan tasdiqladi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, musiqa ta'limi jarayonida ustoz–shogird an'anasi bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy shakllanishida muhim pedagogik omil sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu model tarixiy ildizlarga ega bo'lishiga qaramay, zamonaviy ta'lim tizimida ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan va aksincha, kompetensiyaviy

yondashuv sharoitida yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ustoz–shogird an'anasi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirishga imkon yaratadi, bu esa ularning kasbiy tayyorgarligini kompleks tarzda rivojlantiradi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ushbu model talabalarning musiqiy tafakkurini chuqurlashtiradi, ularning badiiy-estetik qarashlarini shakllantiradi va ijodiy faoliyatga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, ustoz rahbarligida olib borilgan individual mashg'ulotlar talabalarning ijrochilik mahoratini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonda ustozning shaxsiy namunasi, metodik yondashuvi va kasbiy tajribasi talaba uchun asosiy o'quv manbai vazifasini bajaradi. Natijada, talaba nafaqat musiqiy asarni ijro etish, balki uni chuqur his etish va badiiy talqin qilish qobiliyatiga ega bo'ladi. Shuningdek, ustoz–shogird an'anasi talabalarda pedagogik refleksiya ko'nikmalarini shakllantirishda ham samarali vosita ekanligi aniqlangan. Talabalar o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va ularni bartaraf etish orqali o'z ustida ishlashga o'rganadi. Bu esa ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatida mustaqil va ongli qarorlar qabul qilishiga zamin yaratadi. Shu bilan birga, ushbu model kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ustoz va shogird o'rtasidagi faol muloqot talabalarning nutq madaniyatini, fikr bildirish va pedagogik muloqotni tashkil etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Tadqiqot natijalari ustoz–shogird an'anasining individual yondashuvni ta'minlashdagi ustunligini ham tasdiqladi. Har bir talabaning qobiliyati, qiziqishi va rivojlanish darajasi inobatga olingan holda tashkil etilgan ta'lim jarayoni uning kasbiy shakllanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu esa ta'limning differensial yondashuv asosida tashkil etilishiga xizmat qiladi. Natijada, har bir talaba o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon etish imkoniyatiga ega bo'ladi va bu uning kasbiy identitetining shakllanishiga olib keladi. Shu bilan birga, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ustoz–shogird an'anasini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish yanada yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar, interfaol metodlar va multimediya vositalari bilan boyitilgan ta'lim jarayoni talabalarning qiziqishini oshiradi, ularning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga yordam beradi va ijodiy faolligini kuchaytiradi. Bu esa an'anaviy va innovatsion yondashuvlarning samarali integratsiyasini yuzaga keltiradi. Mazkur tadqiqot asosida quyidagi umumiy ilmiy xulosalarga kelish mumkin: ustoz–shogird an'anasi musiqa ta'limining samaradorligini oshiruvchi muhim

pedagogik mexanizm hisoblanadi; ushbu model bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega; amaliy faoliyatga asoslangan ta'lim jarayoni talabalarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi; refleksiv va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishda ustoz–shogird modeli muhim vosita sifatida xizmat qiladi; individual yondashuvni ta'minlash orqali talabalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishi ta'minlanadi. Xulosa qilib aytganda, musiqa ta'limida ustoz–shogird an'anasidan samarali foydalanish bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Shu bois mazkur modelni zamonaviy ta'lim tizimiga ilmiy asosda integratsiya qilish, uni pedagogik texnologiyalar bilan boyitish va amaliyotga keng joriy etish dolzarb vazifalardan biri sifatida e'tirof etiladi. Mazkur tadqiqot natijalari musiqa pedagogikasi nazariyasini boyitish bilan birga, amaliy ta'lim jarayonida ham keng qo'llanilishi mumkin bo'lgan ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qobilova, Ezozon. "The Significance Of Interdisciplinary Connection In The Formation Of Music Literacy In Children With Hearing Defect In Music Lessons." *Uzbekistan Educational Research Journal* 1.1 (2024).
2. Qobilova, Ezo. "THE PLACE OF FOLK SONGS IN ISAJAN SULTAN'S STORIES." *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research* 4.02 (2024): 44-49.
3. Azizxonova, M., and E. Qobilova. "YoSHLARNI MUSIQIY MADANIYATI VA MA'NAVIYATNI SHAKLLANTIRISHDA MUSIQIY TARBIYANING AHAMIYATI." *Oriental Art and Culture* 3 (2022): 51-57.
4. Qobilova, E. "THE IMPORTANCE OF MUSIC TEACHING IN EDUCATION." *QO 'QON UNIVERSITY NEWSLETTER* 12 (2024): 99-100.
5. Qobilova, Ezozon Bakirovna. "Moral education as an important faktor in the formation of a student as a person." *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities* 11.10 (2021): 186-189.
6. Qobilova, E. "Musiqqa o'qitish metodikasi va maktab repertuari." *Oquv qollanma, Fargona.* "Fargona" nashriyoti (2020).

7. Қобилова, Э. Б. "ФОРМИРОВАТЬ ДУХОВНОЕ МИРОВОЗЗРЕНИЕ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ФОЛЬКЛОРА ЖАНРА." *Oriental Art and Culture* 3.1 (2022): 291-295.
8. Kobilova, E. B. (2022). Classical music and youth education. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 12(9), 126-130.
9. Qobilova, E. (2023). Forming a sense of internationality in students through the traditional music of Azerbaijan. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3, 127-132.
10. Кобилова, Е. (2025). THE ROLE OF THE OPERA GENRE IN THE SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF STUDENTS. *Международный мультидисциплинарный журнал исследований и разработок*, 1(1), 156-159.
11. E'zoxon, Q., Teshaboyeva, Z., & Ergasheva, S. D. (2024). HOZIRGI O 'ZBEK HIKOYACHILIGINING YETAKCHI TAMOYILLARI. *University Research Base*, 46-49.
12. Otto, M., & Thornton, J. (2024). TA'LIMDA MUSIQA O 'QITISHNING AHAMIYATI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 12, 99-100.
13. Qobilova, E., Xaydarova, I., & Gulnora, R. (2024). O 'ZBEK XALQ AN'ANALARI-TARBIYA OMILI. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(26), 192-195.
14. Qobilova, E. (2024). MUSIQA ONG VA HISLAR O 'RTASIDAGI VOSITACHIDIR. *Pedagogikada ilmiy izlanishlar*, 2(1), 28-31.
15. Qobilova, E. (2024). THE PLACE OF FOLK SONGS IN ISAJAN SULTAN'S STORIES. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 4(02), 44-49.
16. Qobilova, E. (2024). THE IMPORTANCE OF MUSIC TEACHING IN EDUCATION. *QO 'QON UNIVERSITY NEWSLETTER*, 12, 99–100.
17. Qobilova, E. (2024). The Significance Of Interdisciplinary Connection In The Formation Of Music Literacy In Children With Hearing Defect In Music Lessons. *Uzbekistan Educational Research Journal*, 1(1).
18. Qobilova, E. B., Toshpolatova, S., Muhammadjonova, M., Muninova, M., Baxromova, M., & Rahimova, D. (2023). QADIMIY MUSIQIY SAN'ATNING SHAKLLANISH JARAYONI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 14), 560-565.

